BAKI XƏBƏR | 8 | 1 İYUN 2023 | № 94 (4937) | Siyasət

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Azərbaycan elmi və mədəni tərəqqinin yeni yüksəliş mərhələsində...

Birinci Dünya müharibəsinin dramatik təcrübəsi və yeni texnologiyalar həm populyar, həm də elit mədəniyyətin transformasiyasına böyük təsir göstərdi. Müharibədən əvvəl radiodan ilk növbədə gəmilərdə simsiz teleqraf kimi istifadə olunurdu. 1920-ci illərdə isə o, musiqi, xəbər və reklam yayımı üçün bir vasitəyə çevrildi.

Bu fonda ABŞ hökuməti özəl radio yayımının yaradılmasına icazə verdi. Lakin digər ştatların əksəriyyətində radio yayımı dövlətə məxsus idi və yeni mediadan maarifləndirmə, mədəniyyət və təbliğat məqsədləri üçün istifadə olunurdu.

Elmi inkişaf mədəni tərəqqini sürətləndirir

Yeni texnologiyalar digər kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafına təsir göstərdi. Burada da ABŞ qabaqda olmağı bacardı, onun ardınca Avropa gəlirdi. Qəzet və jurnalların tirajı artdı, sensasiyalı başlıqlar və fotoşəkillərlə oxucuları cəlb etdi. Qəzetlərdəki rəngarəng reklamlar istehlakçını ən son məhsulları almağa sövq edirdi. Ucuz qrammofonlar hətta orta gəlirli ailələrə də evlərində musiqidən həzz almağa imkan verirdi ki, bu da əvvəllər varlıların imtiyazı idi. Kino getdikcə populyarlaşdı. Caz, cizgi və qanqster filmləri bütün qitələrdə məşhurlaşaraq qlobal kütləvi mədəniyyətin yaranmasından xəbər verirdi. Deməli, texnolji inkişaf mədəni tərəqqiyə təsir edir və Azərbayvcan da bunu öz təcrübəsində nəzərə alır. Amma mədəniyyət təkcə texnoloji tərəqqinin təsiri altında dəyişmədi, həm də müharibədən sonra təbiət və ictimai elmlərdəki kəşflər sayəsində transformasiyaya uğradı. XX əsrin ilk onilliklərinin bir çox nəzəriyyələri və kəşfləri arasında. bəzilərinin qlobal təsirlərinin olması da bundan qaynaqlanırdı.

Keçən əsrin ikinci yarısından elm və texnika sivilizasiyanın əsas aparıcı qüvvələrinə çevrildi. Atom enerjisinin kəşfi və dinc məqsədlərlə istifadəsi, kosmik tədqiqatlar, yeni texnologiyaların yaranması maddi və ictimai istehsal qüvvələrini əsaslı şəkildə dəyişdirə bildi. Fizika, kimya, biologiya və tibbdə heyranedici uğurlar əldə edildi. Elmi-texniki inqilabın inkişafı dünyada, xüsusilə sənayeləşmiş dövlətlərdə sosial-iqtisadi proseslərin görünməmiş sürətlənməsinə səbəb oldu. Elm dövlət siyasətində prioritet istiqamətə çevrildi. O, yeni kadrlar və bilik sahələri ilə zənginləşdi, bütün bəşər sivilizasiyasının simasını dəyişdirən bir çox kəşflər etdi. İnsan öz xidmətinə nüvə enerjisini, kompüterləri, lazerləri, robot texnikasını, ağır materialları, peyk rabitəsini daxil etdi, Yerə yaxın kosmosun tədqiqinə başladı. Elm bilavasitə məhsuldar qüvvəyə çevrildi. Onun bir çox kəşfləri təcrübənin mülkiyyətinə çevrildi. Onların əsasında xalq təsərrüfatının ən yeni elm tutumlu sahələri yaradıldı. Elektronika, biotexnologiya, yeni materialların istehsalı, informatika bunun təzahürlərindən biridir. Hal-hazırda bir çox ölkələrdə kompüter elmləri bütün xalq təsərrüfatına xidmət edir. Təsadüfi deyil ki, elmi-texniki inqilabın indiki inkişafı mərhələsi informasiya və ya mikroprosessor inqilabı adlanır. İnformasiyanın qəbulu, emalı, saxlanması və ötürülməsi üçün telekommunikasiya vasitələri və kompüter texnologiyası təsərrüfat həyatının beynəlmiləlləşməsində mühüm əhəmiyyət kəsb etməyə başladı. Bu fonda insanların həyat və düşüncə tərzində əsaslı dəyişikliklər baş verir. Qabaqcıl dünya ölkələrində olduğu kimi Azərbaycanda da elmin inkişafı dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir. Ölkənin gələcəyi, iqtisadi, siyasi və hərbi qüdrəti onun elmi potensialı ilə bilavasitə bağlıdır. Belə inkişaf mədəni sahəni də əhatə edir, çoxsaylı yeniliklərə yol açır.

Milli mədəni kimliyin qorunmasına indi daha böyük zərurət var

Bu gün Yer kürəsinin bütün guşələrinə informasiyanın demək olar ki, anında ötürülməsini təmin edən elektron media, peyk rabitəsi eyni vaxtda və hər yerdə mövcudluq hissi yaradır. Texnoloji və sənaye inqilabının, sənayeləşmənin və urbanizasiyanın, sonra isə 20-ci əsrin ikinci yarısının elmi-texniki inqilabının tətbiqi ilə bu mümkün hala gəlib. Belə demək olarsa, tarixi və ictimai zamanın misli görünməmiş sürətlənməsi başlayıb. Buna uyğun olaraq elmi-texniki tərəqqinin tempi də artır. Məsələn, əgər 70-ci illərdə elmi məlumatların həcminin hər 5-7 ildən bir iki dəfə artdığını söyləmək adət idisə, 80-ci illərdə - hər 20 aydan bir, 90-cı illərin sonunda isə hər il artır. Yenə əsrdə bu dinamika daha da sürətlənib.

Peyklər, kompüterlər və fakslar informasiya axınının sıxlaşmasına kömək edir. Dünyanın ən ucqar nöqtələrini birləşdirən telekommunikasiya şəbəkələri zamanın öhdəsindən gəlməyə imkan verir. İnsan eyni zamanda müxtəlif yerlərdə olmaq və real fiziki mövcudluğundan çox-çox kənarda baş verən hadisələrin iştirakçısı olmaq qabiliyyətini qazanır. Bu, onun mədəni dünya görüşünə də təsir edir. İnsanın bu zaman intellektual həyatı iki tərəfdən ibarət olur - elmi və bədii, onlar ahəngdar qarşılıqlı əlaqədə olmalıdır. Qüdrətli tərəqqi amilinə çevrilən elm insan ruhunu tam doldura bilmir. Belə vəziyyətdə mədəniyyət, incəsənət həyatın mənası, vicdan və vəzifə, xeyir və şərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı sualları həll etmək üçün obrazlı vasitələrdən istifadə edir. Amma bu zaman milli kimlik faktoru da xüsusi diqqət mərkəzində olmalıdır. Bəllidir ki, 80-ci illərin sonu və 90-cı illərin əvvəllərində bədii mədəniyyət ictimai həyatın demokratikləşməsi ilə asanlaşdırılan inkişaf üçün geniş imkanlar əldə etdi. Digər tərəfdən, kütləvi informasiya vasitələrinin kommersiyalaşdırılması əsl incəsənəti və milli mədəniyyəti əvəz edərək Qərb mədəniyyətinin genişlənməsinə töhfə verdi. Belə halda millimədəniyyətlərin sıxışdırılması müşahidə olunur və bu, Azərbaycanda da özünü göstərir. Bu səbəbdən ölkəmizdə milli mədəniyyətin qorunması ön planda yer alır. Mədəniyyətimizə dövlət dəstəyinin güclənməsi milli-mənəvi dəyərlərimizin etibarlı mühafizəsinə və beynəlxalq miqyasda təbliğinə şərait yaradılması da bundan qaynaqlanır. Unutmaq lazım deyil ki, xalqların milli dirçəlişi güclü mədəni yüksəlişə səbəb ola bilər. Azərbaycan dövləti də məhz bunu nəzərə alır.

Tahir TAĞIYEV

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyilə çap olunur.